

# MYTEN OM MIDTSKOGEN *HD 8/4-95*

Av Anton Olstad

I et leserbrev i Akersposten her i vinter kunne man bl.a. lese at general Olaf Helset hadde ledet «en tropp norske soldater som stanset tyskerne ved Midtskogen slik at kongen kunne slippe bort». Det trenger korrigerer. General Helset, i 1940 major, var en offiser i særklasse, fast plantet med begge ben på bakken og med en helt spesiell evne til å forstå befal og soldater og tale til en avdeling med appell og karisma. Han ble fortjent dekorert for innsatsen i 1940, også for hva han bidro med til Midtskogen 1940. Sto senere sentralt i motstandsarbeidet.

Som fg. sjef for Infanteriets skyteskole på Terningmoen 9. april, ble han ved 17-tiden innkalt til sjefen for Østoppland infanteriregiment nr. 5 på Elverum, oberst Hans Hiorth. Sjefen for 1. kompani av H.M. Kongens garde, kaptein Arne Hagtvedt, var også beordret til ordremøtet.

1. gardekompani var kommet til Terningmoen for å lære å skyte med mitraljøse, avdelingens hovedvåpen. Hadde møtt på Jørstadmoen 1. mars. Ved Infanteriets skyteskole gikk nettopp et gassvernkurs for befal og spesia-

lister. På Terningmoen fantes også en håndtrekningsavdeling (arbeidsavd.). Dessuten depoter og håndverkere til skyteskole og regiment.

Oberst Hiorth hadde nettopp fått en telefon fra Quisling med «ordre» om å arrestere «marxistregjeringen» på vei til Sverige. (Regjeringen var på det tidspunkt ennå på Hamar.) Hiorth avsto å ta imot noen ordre eller henstilling til Quisling. Mens major Helset og Kaptein Hagtvedt var hos ham, kom en melding om tyskere underveis nordover fra Oslo.

Noen mener at meldingen kom senere. Den senere meldingen førte til at stortingsmøtet på Hamar brått ble avbrutt. De folkevalgte dro til Elverum.

De første fallskjermjegerne fra Fornebu kjørte på to lastebiler til slottet for å hindre kongen i å komme ut av Oslo. For sent. Etterpå kjørte de Trondheimsveien, tok en kavaleriavdeling med rekrutter til fange og førte disse tilbake til Oslo. Nær Linnerud møtte de kolonnen som skulle nordover for å stanse kongen og regjeringen.

Kaptein S. Pran, i privatbil for å melde seg til tjenste, traff tyskere ved Kløfta, ved 17-tiden. Meldt til Gardermoen. Rimelig at dette er

gått videre til regimentet på Elverum. Ev. melding om det fallskjermjegerraidet som hadde slottet som første mål.

Møtet hos oberst Hiorth fordelte oppgavene slik: Gardekompaniet skulle sperre Hamarveien, slik at regimentets mobilisering ikke ble forstyrret. Hovedstilling ble forberedt ved Sagstua, og en fremre sperring ved Midtskogen og broen over Terninga. Major Helset skulle organisere oppsetting av avdelinger til forsterkning og ansvar for forsvaret av Hamarveien. Gardekompaniet kom formelt under hans kommando. Fordi kapt. Hagtvedt betraktet jernbanelinjen som en mulig fremrykningsvei, la han sin kommandoplass, ikke ved Sagstua, men i «Haugene» inne på Terningmoen.

Major Helset fikk av gårde en forsterkning på ca. 60 mann, for en stor del elever/befal fra gassvernkurset, dessuten helt uøvde håndtrekningsfolk og noen skytterlagsmedlemmer. På selve Midtskogen gård var det plassert to mitraljøselag fra gardekompaniet. Stillingen forsterket. Major Helset ga kapt. M. Gaalaas kommandoen her — uten å underrette kaptein Hagtvedt, som han ikke hadde forbindelse til. Kapt. J. Rognes fikk i

oppdrag å forsterke sperringen. Stanse bilene vestfra, beordre passasjerene ut og bilene satt i veigrøften på begge sider. Det ødela for mitraljøsene.

Det har vært reist spørsmål om Helset var fremme ved Midtskogen. Men han skriver at han selv så hvor effektivt Rognes gjorde sin jobb. Og at han var der da kommanderende general Laake og generalstabsjefen oberst Hatledal ved midnatt kom dit, forteller han. Den eneste som ellers nevner Helset er sersjant Odd Øyen som skriver at Helset fulgte kampen «fra skogkanten». (Se nedenfor.) Kampen begynte ca. 1.30. Slutt ca. 3.

Forsterkningene kom på plass ved midnatt. Major Helset forteller at han fulgte etter frem. Klokkeslettene kan passe. Etterpå dro han til Sagstua for å se om stillingen ville holde. Herfra må han ha dratt tilbake. Hans adjutant forteller at majoren og han bega seg til fots fra Terningmoen (5 km) frem mot Midtskogen. Det må være under denne turen Helset ser for seg at sykehuset må bli overfylt, etter ildgivningen og sporlysene å dømme. De må også være dette som er å følge «kampen fra skogkanten».

Sjef på Midtskogen var kaptein Mikal Gaalaas, som ikke ble deko-

rert. Den som tok ansvar og initiativ var sjefen for Østoppland regiment, oberst Hans Hiorth. Hans bragd kan best sammenlignes med Oscarsborgs senking av krysseren Blücher. Men han ble ikke dekorert. En skam.

Major Helset skriver at etter at oberst Ruge kom til Terningmoen, holdt han seg til ham. Forståelig, men ikke korrekt. Oberst Ruge hadde ingen territoriell myndighet eller kommando. Den hadde oberst Hiorth der. Når dav. oberst Ruge i «Felttoget» skriver at han ikke kunne garantere å stanse tyskerne med de styrker «jeg hadde til rådighet», så er det med tukt å melde en tilsnikelse. Avdelingene og ansvaret var oberst Hiorths. Mange har villet ha æren for å ha stanset tyskerne ved Midtskogen. Men det var oberst Hiorth som tok ansvaret og initiativet, og 1. gardekompani anla sperringen og stillingene først, allerede på ettermiddagen.

Æres den som æres bør. Major, senere general Helset, ble fortjent dekorert. Men han førte ingen «tropp i kamp mot tyskerne» som det heter i myter og leserbrev. (Kilde rapporter/beretninger i Forsvarets krigshistoriske arkiv. Nå i Riksarkivet.)

godt som all de rasjonelle og  
børnen ble et velkjent begrep.  
Ellers byttet folk varer. Tobakk-  
planter var det mange som hadde,  
og det var en bra erstating for de  
som røkte. Det ble tvangsdrift av  
tømmer og tvangskuttving av  
skogsarbeidere.  
NS-myndighetene blandet seg  
i de ulike og opprettelte